

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2022, sp. zn. 30 Cdo 1965/2022, ECLI:CZ:NS:2022:30.CDO.1965.2022.1

Číslo: 74/2023

Právní věta:

Překonání odporu osoby či jí vytvořené překážky bez předchozí výzvy k dobrovolnému zpřístupnění domovních prostor při provádění domovní prohlídky ve smyslu § 85a odst. 2 trestního řádu, může představovat nesprávný úřední postup podle § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

O nesprávný úřední postup však nejde, jsou-li dány důvodné obavy, že by výzva k dobrovolnému zpřístupnění domovních prostor mohla znamenat ohrožení života či zdraví domovní prohlídku konajících osob nebo že by tím mohlo dojít ke zmaření účelu domovní prohlídky.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 13.12.2022

Spisová značka: 30 Cdo 1965/2022

Číslo rozhodnutí: 74

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Nesprávný úřední postup (nepřiměřená délka řízení), Odpovědnost státu za nemajetkovou újmu [Odpovědnost státu za újmu], Policie

Předpisy: § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.
§ 85a trestního řádu

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 1. 2022, sp. zn. 28 Co 360/2021, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se podanou žalobou domáhala, aby žalované byla uložena povinnost zaplatit jí částku v celkové výši 1 196 294,50 Kč s příslušenstvím z titulu zadostiučinění za újmu na zdraví, která jí měla být způsobena nesprávným úředním postupem při domovní prohlídce provedené na základě příkazu soudce Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 7. 9. 2015, sp. zn. 37 Nt 5099/2015. Z výše uvedené částky požadovala jako náhradu za ztížení společenského uplatnění částku 1 122 421 Kč a jako

náhradu za bolestné částku 35 073,50 Kč, to vše podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „OdpŠk“). Dále žalobkyně požadovala, aby jí byly nahrazeny náklady, které vynaložila na zpracování dvou znaleckých posudků v celkové výši 38 800 Kč.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 10. 6. 2021, č. j. 27 C 4/2020-237, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 1 122 421 Kč se specifikovaným úrokem z prodlení (výrok I), žalobu zamítl co do částky 35 073,50 Kč společně s tamtéž specifikovaným příslušenstvím (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení, přičemž žalobkyni přiznal částku celkem 184 983,60 Kč, do níž zahrnul také náklady vynaložené žalobkyní na vyhotovení dvou znaleckých posudků ve výši 38 800 Kč (výrok III).

3. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalované proti výrokům I a III rozsudku soudu prvního stupně napadeným rozsudkem ze dne 19. 1. 2022, č. j. 28 Co 360/2021-278, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I změnil tak, že se žaloba na zaplacení částky 1 122 421 Kč s příslušenstvím zamítá (výrok I rozsudku odvolacího soudu), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů tak, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované částku 1 200 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

4. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, podle nichž byla žalobkyní zpochybňovaná domovní prohlídka provedena dne 16. 9. 2015 v rámci trestního řízení vedeného proti L. S., manželu žalobkyně, pro spáchání přečinu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst. 1 trestního zákoníku, přičemž manžel žalobkyně byl následně v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 43 T 1/2017 uznán vinným ze spáchání zvlášť závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle § 283 odst. 1, 3 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále též jen „tr. zák.“) a přečinem nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zák. Domovní prohlídka proběhla v rodinném domě, kde žalobkyně v té době bydlela a probíhala tak, že nejprve do domu vtrhla zásahová jednotka a poté policisté Obvodního ředitelství Praha II, SKPV, odboru obecné kriminality, 9. oddělení. Domovní prohlídka byla započata v 06:15 hodin, přičemž žalobkyně nebyla vyzvána k dobrovolnému zpřístupnění domovních prostor a nebyl proveden ani její výslech před započítáním vlastní prohlídky. Při domovní prohlídce byla poškozena skleněná výplň na obou křídlech dveří vedoucích z obývacího pokoje na terasu domu a dále byl poškozen rám levého křídla dveří ve své čelní části. U žalobkyně se po provedení domovní prohlídky objevily psychické problémy a asi po dvou měsících od zásahu vyhledala pomoc psychologa a později, v listopadu 2017, rovněž pomoc psychiatra. Od té doby se ambulantně léčí, přičemž v období od 12. 4. 2018 do 19. 4. 2018 byla hospitalizována na psychiatrické klinice. V této době bylo diagnosticky uzavřeno, že žalobkyně trpí chronifikovanou posttraumatickou stresovou poruchou. Jedná se o poruchu úzkostného spektra, která se u posuzované bez předchozí psychiatrické anamnézy rozvinula v reakci na těžký stres, a to v příčinné souvislosti se zásahem policejní jednotky v září 2015. Přes odpovídající léčbu zatím došlo jen k částečné subjektivní úlevě a stav nadále kolísá. Popsaná duševní porucha má zásadní dopad prakticky do všech sfér života žalobkyně, jehož kvalitu snižuje, ovlivňuje její život osobní, rodinný, intimní, pracovní i společenský. Žalobkyně se sociálně izoluje, na rozdíl od minulosti nevyhledává společenské kontakty a prožívá sociální diskomfort. Zhoršení soustředění vede ke snížení pracovní schopnosti. Trpí poruchami sexuálních funkcí, její život ovlivňuje chronicky prožívaná úzkost, neustálé obavy a paranoidita s dopadem na její chování. Spouštěčem duševní poruchy byl zejména masivní úlek spojený se zásahem policie a zejména se způsobem, jakým byla domovní prohlídka provedena.

5. Soud prvního stupně uzavřel, že při provedení výše popsané domovní prohlídky došlo ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk k nesprávnému úřednímu postupu policejních orgánů, neboť žalobkyně nebyla

předem vyzvána k dobrovolnému zpřístupnění domovních prostor ve smyslu § 85a odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „tr. ř.“), a taktéž nebyl proveden její předchozí výslech ve smyslu § 84 tr. ř. V příčinné souvislosti s tímto postupem došlo u žalobkyně ke vzniku újmy na zdraví ve formě ztížení společenského uplatnění, za níž náleží žalobkyni zadosti učinění ve výši 1 122 421 Kč (stanovené podle metodiky Nejvyššího soudu). Soud prvního stupně naopak neshledal důvodným nárok na odčinění bolesti, neboť u žalobkyně nevznikla bolest fyzického charakteru.

6. Odvolací soud po zopakování dokazování protokolem o provedení domovní prohlídky ze dne 16. 9. 2015 dospěl – oproti soudu prvního stupně – ke zjištění, že policejní orgán provádějící domovní prohlídku postupoval v souladu s § 84, § 85 i § 85a tr. ř., když před započítím vlastní domovní prohlídky provedl předchozí výslech žalobkyně, umožnil jí účast při domovní prohlídce a přibral i osobu na věci nezúčastněnou. Dále z tohoto protokolu odvolací soud zjistil, že příkaz k domovní prohlídce byl doručen žalobkyni v 05:08 hodin v místě konání a „s odkazem na § 85a odst. 2 tr. ř. (překonání odporu při úkonu) v rámci realizovaného úkonu byla pouze poškozena skleněná výplň na obou křídlech dveří vedoucích z obývacího pokoje na terasu domu a dále byl poškozen rám levého křídla dveří ve své čelní části.“ Odvolací soud dále uvedl: „Jak vyplynulo z provedení dokazování a z tvrzení uvedených žalobkyní, v době, kdy policie se pohybovala kolem domu, žalobkyně uslyšela ve stáji neklidného koně (zvíře zřejmě cítilo pohyb cizích osob). V době zásahu policie tedy žalobkyně nespala, ale pohybovala se po domě. Policie zjevně v domě viděla pohyb a vzhledem k charakteru trestné činnosti manžela žalobkyně, která byla předmětem vyšetřování, a i s ohledem na posléze potvrzený předpoklad, že se v domě našla zbraň se zásobníkem, včetně dalších nábojů, musela policie počítat s tím, že zbraň může vůči ní být použita.“ Odvolací soud tedy považoval postup policie při zahájení domovní prohlídky za přiměřený okolnostem věci, „neboť je třeba mít na paměti rovněž ochranu života a zdraví příslušníků policie, kteří by jiným postupem nepřiměřeně riskovali.“ Tento závěr podle odvolacího soudu vyplývá i z toho, že žalobkyně podepsala protokol o provedení domovní prohlídky a souhlasila s prohlídkou i jiných prostor a pozemků ve své nepřítomnosti a ani ona ani její manžel si na postup policie při domovní prohlídce nestěžovali u státního zastupitelství ani nežádali přezkum tohoto postupu podle § 157a tr. ř. Odvolací soud uznal, že žalobkyně mohla být domovní prohlídkou „překvapena, zaskočena a konsternována a že šlo o navýsost stresující situaci,“ avšak „s ohledem na počínání jejího manžela nemohlo jít a ani nešlo o tak překvapivý úkon.“

7. Odvolací soud proto uzavřel, že nebyla splněna první z podmínek pro dovození odpovědnosti žalované za škodu podle zákona č. 82/1998 Sb., tedy že by bylo vydáno nezákonné rozhodnutí pro nezákonnost později zrušené nebo že by se orgány činné v trestním řízení dopustily nesprávného úředního postupu. Domovní prohlídka splnila svůj účel (byly při ní nalezeny věci související s trestnou činností manžela žalobkyně), způsob jejího provedení nebyl excesivní a odpovídal závažnosti trestné činnosti, která byla vyšetřována.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla v obou jeho výrocích žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost dovozovala z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek práva hmotného i procesního, které nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud vyřešeny. Podle dovolatelky se jedná o tyto otázky:

a) zda je nesprávným úředním postupem postup policejních orgánů spočívající v násilném vstupu do obydlí (rodinného domu) za účelem provedení domovní prohlídky za pomoci beranidla, aniž by policejní orgány předem zazvonily na zvonek u domu a vyzvaly osobu nacházející se v obydlí, o které nemají poznatek, že by šlo o osobu vyšetřovanou, podezřelou či trestně stíhanou, k dobrovolnému zpřístupnění prostoru, kde má být domovní prohlídka

provedena, a případně se pokusily doručit příkaz k domovní prohlídce postupem souladným s ustanovením § 85a odst. 2 tr. ř. a postupem souladným se zásadou přiměřenosti a zdrženlivosti postupu policejního orgánu,

b) zda policejní orgány mohou vstoupit násilně do obydlí, kde má být provedena domovní prohlídka bez předchozí výzvy z důvodu obavy o své zdraví či životy,

c) zda odvolací soud respektoval procesní zásady hodnocení důkazů, jestliže bez dalšího po opakovaném dokazování vyšel z obsahu listinného důkazu, jehož obsah se v době jeho rozhodování v podstatné části lišil od obsahu, který měl v době dokazování před soudem prvního stupně, a muselo tak zjevně dojít k pozměnění této listiny, zejména měl-li k dispozici i jiný důkaz potvrzující obsah zjištění plynoucí z původního listinného důkazu v době dokazování před soudem prvního stupně a potvrzující tvrzení žalované strany.

9. Zodpovězení těchto otázek odvolacím soudem spočívá podle názoru dovolatelky na nesprávném právním posouzení, neboť odvolací soud nesprávně aplikoval především ustanovení trestního řádu o domovní prohlídce, konkrétně pak § 85a odst. 2 tr. ř., a dále nezohlednil zásadu zdrženlivosti postupu policejního orgánu, a nesprávně tak (na rozdíl od soudu prvního stupně) dospěl k závěru, že postup policejního orgánu při provádění domovní prohlídky nebyl nesprávným úředním postupem. Dovolatelka v tomto směru zejména zdůrazňuje, že policejní orgán provádějící domovní prohlídku překonal při vstupu do obydlí překážku (odpor), aniž by nejdříve žalobkyni vyzval ke zpřístupnění dotčených prostor (například zazvoněním). Jednalo se tudíž dle jejího názoru o nesprávný úřední postup zcela vybočující ze zásad přiměřenosti a zdrženlivosti. Za naprosto nepodložený pak označila závěr odvolacího soudu o obavě policistů, že proti nim bude použita zbraň. V této souvislosti poukázala na to, že žalovaná nikdy takovou procesní obranu nepoužila (tedy nic takového netvrdila), a navíc žádný předpoklad, že se v domě nachází zbraň, a že by proto měla vzniknout obava o život či zdraví policistů, se nepodává ani z příkazu k domovní prohlídce, ani z jiných listin. Za nesprávné pak dovolatelka označila zjištění odvolacího soudu, který (na rozdíl od soudu prvního stupně) dospěl k závěru, že policejní orgán provádějící domovní prohlídku před jejím započítím provedl výslech dovolatelky podle § 84 trestního řádu, přičemž toto své přesvědčení založila na tvrzení, že existuje více originálů protokolu o domovní prohlídce, přičemž odvolací soud vycházel z originálu, jenž je založen v trestním spise Městského soudu v Praze, sp. zn. 43 T 1/2017, a v němž je obsažen údaj o tom, že předchozí výslech žalobkyně byl proveden. Naproti tomu dovolatelka tvrdí, že disponuje originálem, jehož naskenovanou kopii předložila soudu jako přílohu k žalobnímu návrhu, v němž takový údaj absentuje. Dále dovozuje, že i soud prvního stupně musel mít k dispozici listinu z trestního spisu, kde bylo uvedeno, že předchozí výslech dovolatelky proveden nebyl a písmena „n“ a „e“ nemohla být na této listině přeškrtnuta. Za takové situace podle dovolatelky nelze dospět k jinému závěru, než že v době od provedení dokazování před soudem prvního stupně do zopakování dokazování soudem odvolacím muselo být s protokolem v trestním spise manipulováno tak, že došlo k přeškrtnutí písmen „n“ a „e“. Odvolací soud tudíž měl dospět k závěru, že si důkazy odporují a měl se pokusit tyto rozpory odstranit, eventuálně měl se svými závěry ještě před svým verdiktem seznámit účastníky a případně je podle § 118a o. s. ř. poučit, aby tvrdili a prokázali další skutečnosti. Dovolatelka navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně se ve vyhovujícím výroku o věci samé potvrzuje, případně aby jej zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

10. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Připustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb.,

občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

12. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř.

13. V části, v níž směřuje proti výroku II rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, není dovolání objektivně přípustné podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř., což však v případě přípustnosti a důvodnosti dovolání v rozsahu, v němž směřuje proti výroku I rozsudku odvolacího soudu, nebrání dovolacímu soudu, aby zrušil i nákladový výrok jako výrok závislý na výroku o věci samé.

14. Dále dovolací soud zvažoval, zda je dovolání přípustné ve zbylém rozsahu podle § 237 o. s. ř.

15. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Dovolání žalobkyně není podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázky c), neboť samotné hodnocení důkazů opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v § 132 o. s. ř. není možné úspěšně napadnout dovolacím důvodem uvedeným v § 241a odst. 1 o. s. ř. (srov. např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněné pod č. 108/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, včetně tam obsaženého odkazu na nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. [IV. ÚS 191/96](#)). Nad rámec výše uvedeného je možno doplnit, že odvolací soud zopakoval dokazování protokolem o provedení domovní prohlídky založeným v trestním spise, přičemž právní zástupce žalobkyně byl při jednání před dovolacím soudem přítomen, byl s obsahem tohoto důkazního prostředku podrobně seznámen a mohl vznášet námítky. Ostatně odvolací soud v odstavci 21 odůvodnění dovoláním napadeného rozsudku vysvětlil, z jakého důvodu se neshoduje obsah protokolu o domovní prohlídce, z něhož vycházel soud prvního stupně, s obsahem protokolu o domovní prohlídce, z něhož vycházel odvolací soud.

17. Dovolání není podle § 237 o. s. ř. přípustné ani pro zodpovězení části otázky formulované pod bodem a) in fine, zda se jedná o nesprávný úřední postup, jestliže před započítáním domovní prohlídky není osobě v obydlí se nacházející doručen příkaz k domovní prohlídce, neboť dovoatelka staví své argumenty v tomto směru na jiném skutkovém základě, než ze kterého vycházel odvolací soud, jenž (po zopakování dokazování protokolem o domovní prohlídce) učinil zjištění, že příkaz k domovní prohlídce byl žalobkyni doručen v den provedení domovní prohlídky v 05:08 hodin a s prohlídkou bylo započato týž den v 06:15 hodin.

18. Dovolání je však podle § 237 o. s. ř. přípustné pro zodpovězení zbylé části otázky a), zda se jedná o nesprávný úřední postup, jestliže příslušníci policejního orgánu za účelem provedení domovní prohlídky násilně vstoupí do obydlí (překonají odpor či překážku), aniž předem vyzvou osobu nacházející se v obydlí k dobrovolnému zpřístupnění prostor, neboť se jedná o otázku, která nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud vyřešena. Z téhož důvodu je dovolání přípustné i pro vyřešení otázky b), zda a za jakých podmínek mohou osoby provádějící domovní prohlídku upustit od předchozí výzvy ke zpřístupnění prostor uvedených příkazu k domovní prohlídce.

IV.

Důvodnost dovolání

19. Dovolání je důvodné.

20. Podle § 1 OdpŠk stát odpovídá za podmínek stanovených tímto zákonem za škodu způsobenou při výkonu státní moci.

21. Podle § 13 odst. 1 věty první OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem.

22. Podle § 13 odst. 2 OdpŠk právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

23. Podle § 31a odst. 1 OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

24. Podle § 85a odst. 1 tr. ř. osoba, u níž má být provedena domovní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemku, osobní prohlídka nebo vstup do obydlí, je povinna tyto úkony strpět.

25. Podle § 85a odst. 2 tr. ř. neumožní-li osoba, vůči níž směřuje úkon uvedený v odstavci 1, provedení takového úkonu, jsou orgány provádějící úkon oprávněny po předchozí marné výzvě překonat odpor takové osoby nebo jí vytvořenou překážku. O tom učiní záznam do protokolu (§ 85 odst. 3).

26. S výjimkou § 13 odst. 1 věty druhé a třetí OdpŠk není v zákoně nikde definován pojem „nesprávný úřední postup“. Ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu i odborná literatura jsou však jednotny v závěru, že nesprávným úředním postupem je jakákoliv činnost spojená s výkonem pravomoci orgánu veřejné moci, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními předpisy pro počínání tohoto orgánu nebo k porušení pořádku určeného povahou a funkcí postupu. Aby šlo o postup „úřední“, musí tak postupovat osoby, které plní úkoly státního orgánu, a tento postup musí sloužit výkonu státní moci. Podmínkou aplikace ustanovení § 13 OdpŠk tedy je, že stát (prostřednictvím svých orgánů či jiných subjektů) vystupuje jako nositel veřejné moci při jejím uplatňování (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. [30 Cdo 170/2014](#), publikovaný pod č. 57/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále Simon, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 172, či Vojtek, P.: Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012).

27. Nejvyšší soud ve své judikatuře již také učinil závěr, podle něhož postup policejního orgánu při provádění domovní prohlídky může být považován za nesprávný úřední postup ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. a může založit aktivní věcnou legitimaci k uplatnění nároku na odškodnění újmy podle téhož zákona u osob, u nichž byla provedena domovní prohlídka. Nejvyšší soud dále konstatoval, že „odpovědnost státu za újmu způsobenou činností policejního orgánu coby orgánu činného v trestním řízení se řídí ustanovením § 95 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, jen tehdy, je-li újma způsobena osobě, která není zamýšleným adresátem výkonu veřejné moci, ani se jinak trestního řízení neúčastní v postavení jeho subjektu; v ostatních případech se odpovědnost státu posuzuje podle zákona č. 82/1998 Sb. Přitom osoba, u které má být provedena domovní prohlídka, se ve vztahu k této prohlídce stává adresátem výkonu veřejné moci v rámci trestního řízení, přičemž trestním řádem jsou jí v této souvislosti stanoveny práva a povinnosti. V daném rozsahu je tak taková osoba na trestním řízení zúčastněna“ (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. [30 Cdo 4066/2018](#), publikované pod č. 96/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

28. Nejvyšší soud se rovněž zabýval účelem institutu domovní prohlídky a dospěl k závěru, že „v

obecné rovině lze domovní prohlídku považovat za úkon přispívající k naplnění ústavně aprobatelného veřejného zájmu stíhání trestných činů a spravedlivého potrestání jejich pachatelů; její použití však současně vyžaduje respektování ústavněprávních limitů, neboť s sebou nese riziko vážného omezení základních práv a svobod jednotlivce [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. [I. ÚS 3038/07](#) (N 46/48 SbNU 549)]. K těmto právům garantovaným ústavním pořádkem patří zejména právo na domovní svobodu a nedotknutelnost obydlí ve smyslu čl. 12 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), které „spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu, jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec, je nutno respektovat a důsledně chránit; zcela právem proto spadá tato ochrana pod ochranu ústavní, neboť – posuzováno jen z poněkud jiného hlediska – jde o výraz úcty k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy)“ [obdobně srov. náleží Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2001, sp. zn. [I. ÚS 201/01](#) (N 147/24 SbNU 59) či náleží Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2006, sp. zn. [II. ÚS 362/06](#) (N 200/43 SbNU 239)]. Právo garantované ustanovením čl. 12 Listiny tak úzce souvisí s právy garantovanými čl. 7, 8 a 10 Listiny, která společně vytváří osobnostní (soukromou) sféru každého jednotlivce, kterou právo garantované čl. 12 Listiny prostorově vymezuje obydlím. Účelem tohoto základního práva je respekt a záruka, aby jednotlivec nebyl rušen v soukromé (prostorové) sféře. Právo na prostorově vymezené soukromí plní jak funkci svobody (*status negativus*), ale jde také o hodnotové rozhodnutí ústavodárce. Z toho vyplývá, že jednak chrání právo jednotlivce před nechtěným vniknutím veřejné moci do soukromého prostoru; v podobě objektivního práva pak působí tak, že akty veřejné moci musí respektovat hodnotovou relevanci prostorově vymezeného soukromí. K řádnému, zákonnému a ústavně konformnímu provedení domovní prohlídky tak v zásadě může dojít toliko tehdy, je-li to v demokratické společnosti nezbytné, účelu sledovaného veřejným zájmem nelze dosáhnout jinak a jsou příslušnými orgány dodržena všechna zákonem stanovená pravidla a procedury“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. [30 Cdo 1028/2013](#)).

29. Již z právě citované judikatury a závěrů odborné literatury se podává odpověď na první ze žalobkyní položených otázek, totiž že se může jednat o nesprávný úřední postup, jestliže osoby vykonávající domovní prohlídku podle trestního řádu (zpravidla příslušníci Policie České republiky) při vstupu do obydlí nebo jiných prostor, v nichž se má domovní prohlídka konat, překonají odpor osoby, vůči níž takový úkon směřuje, nebo jí vytvořenou překážku, aniž by ji předem vyzvaly ke zpřístupnění těchto prostor. Jedná se totiž o porušení pravidla reglementovaného v § 85a odst. 2 tr. ř. stanovícího podmínky, za kterých může být při provádění domovní prohlídky překonán odpor osoby, vůči níž domovní prohlídka směřuje, nebo jiná jí vytvořená překážka, a která je jinak povinna domovní prohlídku strpět. Na takový závěr lze ostatně usuzovat též z požadavku na dodržení zásad zakotvených v § 2 odst. 4 věty třetí tr. ř., podle níž platí, že orgány činné v trestním řízení „trestní věci projednávají s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení“ (srov. například usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. [II. ÚS 2158/14](#)).

30. V souzeném případě soudy vycházely z toho, že žalobkyně je ve smyslu výše citovaných ustanovení trestního řádu osobou, vůči níž domovní prohlídka směřovala, resp. osobou, u níž byla domovní prohlídka vykonána. Měla být proto ve smyslu výše uvedeného ustanovení před započítáním úkonu domovní prohlídky vyzvána k tomu, aby předmětné prostory (dobrovolně) zpřístupnila. Nestalo-li se tak, mohlo dojít ze strany Policie České republiky jakožto orgánu činného v trestním řízení k nesprávnému úřednímu postupu. Z téhož závěru ostatně, byť toliko implicitně, vycházel i odvolací soud v dovoláním napadeném rozhodnutí, jestliže se zabýval omluvitelností absence předchozí výzvy.

31. Zbývá tedy zodpovědět otázku, zda a za jakých podmínek mohou osoby provádějící domovní prohlídku upustit od předchozí výzvy ke zpřístupnění prostor určených k domovní prohlídce (tedy za jakých podmínek by se nemuselo jednat o nesprávný úřední postup).

32. Je zřejmé (jak ostatně plyne z judikatury citované v odstavci 28), že při provádění domovní prohlídky mohou proti sobě stát principy či hodnoty, které jsou ve vzájemném konfliktu. V daném případě jde na prvním místě o základní právo na domovní svobodu a nedotknutelnost obydlí chráněné v čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též jen „Úmluva“) a v čl. 12 Listiny a dále o princip minimalizace zásahu do tohoto základního práva (viz čl. 4 odst. 4 Listiny a § 2 odst. 4 tr. ř.), jenž vyžaduje, aby zákrok, jímž je vykonávána domovní prohlídka podle trestního řádu, zasahoval do uvedeného práva toliko v nezbytné míře, tj. aby byl prováděn takovým způsobem, který co nejvíce šetří (zachovává) rozsah a obsah uvedeného práva. Předchozí výzva zmíněná v § 85a odst. 2 tr. ř. tak má sloužit k tomu, aby ten, vůči němuž je domovní prohlídka vykonávána, měl možnost dobrovolně (o své vůli) orgány domovní prohlídky vykonávající do dotčených prostor vpustit (čímž nepochybně realizuje svoji domovní svobodu), a předejít tak ze svého pohledu horšímu (razantnějšímu) následku, jímž je násilné vniknutí osob provádějících domovní prohlídku do ústavním pořádkem chráněného prostoru.

33. Na straně druhé je při provádění domovní prohlídky nezbytné respektovat též Úmluvou (v jejím čl. 2) a Listinou (v jejím čl. 6) chráněnou hodnotu lidského života a zdraví, a to ve vztahu ke všem osobám, které se domovní prohlídky účastní (včetně příslušníků Policie ČR či jiných osob na domovní prohlídce zúčastněných). Tuto hodnotu ostatně výslovně bere zákon v potaz v případě úpravy vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemek podle § 83c tr. ř., jestliže v § 85 odst. 5 větě druhé tr. ř. stanoví, že účast osob uvedených v odstavci 1 (osoba, u níž se domovní prohlídka koná, nebo dospělý člen její domácnosti) při vstupu do obydlí lze odeprít a osobu uvedenou v odstavci 2 (tzv. nezúčastněná osoba) nepřibrat, jestliže by mohlo dojít k ohrožení jejich života nebo zdraví.

34. Z tohoto pohledu je při konfliktu výše uvedených (ústavně chráněných) hodnot nutno zvažovat, zda je upuštění od předchozí výzvy ke zpřístupnění domovních prostor při provádění domovní prohlídky (jakožto postupu chránícího tělesnou integritu zasahujících osob) proporcionální ve vztahu k ochraně domovní svobody adresáta takového úkonu. Jeví se přitom zřejmým, že za účelem ochrany života či zdraví domovní prohlídku provádějících osob je absence předchozí výzvy vhodným opatřením, neboť jím lze dosáhnout sledovaného cíle, tedy minimalizovat riziko ohrožení jejich života a zdraví. Jestliže pak s ohledem na konkrétní okolnosti případu nelze v době před vstupem do dotčeného prostoru sledovaného cíle dosáhnout jinak, je splněn i požadavek nezbytnosti takového postupu. Co se týče porovnání závažnosti obou v konfliktu stojících hodnot, lze konstatovat, že i když se jedná z hlediska systematického v obou případech o základní lidská práva, resp. svobody, právo na ochranu života a zdraví (přestože jde o právo osob vykonávajících v daném případě státní moc v její nejryzejší podobě) stojí z hlediska hierarchie hodnot přece jen na vyšším místě. Poněvadž týká-li se domovní svoboda dotváření (realizace) svobodné sféry jednotlivce v jeho prostorovém vymezení, týká se právo na život (a tělesnou integritu vůbec) vlastní existence (bytí) člověka. Podle přesvědčení dovolacího soudu tak ani příslušníkům policie provádějícím podle trestního řádu domovní prohlídku nelze upírat, aby k tomu přiměřenými opatřeními chránili své životy a zdraví, resp. předcházeli hrozící újmě na těchto hodnotách. Nevyzvání osoby, vůči níž je domovní prohlídka prováděna, navíc nevede k úplnému popření podstaty domovní svobody, jde toliko o jednu (byť důležitou) složku uvedené svobody spočívající v možnosti dobrovolného zpřístupnění domovních prostor.

35. Ve prospěch právě formulovaného závěru svědčí i shora zmíněný veřejný zájem na dosažení účelu trestního stíhání, resp. samotné domovní prohlídky, jakožto úkonu, který je jeho součástí (srov. zejména výše uvedený náleží Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2001, sp. zn. [I. ÚS 201/01](#)). Předchozí výzva by totiž v tomto ohledu mohla (s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu) účel takového úkonu zmařit či jej podstatně ohrozit s tím, že naopak by se mohlo jevit žádoucím, aby byly

rychle eliminovány překážky bránící úspěšnému dosažení cíle domovní prohlídky, ať by se jednalo o zabránění zničení či zasaňtročení hledaných věcí, nebo zneškodnění osoby, která představuje hrozbu pro zasahující policisty. V tomto směru může svou úlohu sehrát potřeba rychlosti provedení úkonu a momentu překvapení, a je proto především na orgánech činných v trestním řízení, aby posoudily nejen důvodnost samotného zásahu, ale i nejvhodnější způsob jeho provedení při šetření zásad vyložených výše.

36. Z právě vyložených důvodů dospívá dovolací soud k závěru, že není v rozporu s § 85a odst. 2 tr. ř., a tudíž nesprávným úředním postupem, jestliže policejní orgán provádějící domovní prohlídku nevyzve osobu, vůči níž je prohlídka vykonávána, aby dotčené domovní prostory dobrovolně zpřístupnila, a to za předpokladu, že okolnosti existující v konkrétním případě vzbuzují důvodné obavy, že by předchozí výzva ke zpřístupnění dotčených prostor znamenala riziko pro život a zdraví osob provádějících domovní prohlídku či na prohlídce zúčastněných. Je však třeba vždy pečlivě posoudit ty okolnosti, které byly zasahujícím osobám (policistům) známy před vstupem do obydlí, a to při současném zohlednění, že rozhodování o operativním postupu s ohledem na aktuální situaci se zpravidla děje v rámci relativně krátkého časového úseku, přičemž důkazní břemeno v tomto ohledu tíží stát.

37. Z tohoto pohledu se právní úvahy vyřčené odvolacím soudem v dovoláním napadeném rozhodnutí jeví být obecně přílehavými, s ohledem na níže zjištěné vady řízení jsou však pro konkrétní věc přinejmenším předčasnými, a samo rozhodnutí odvolacího soudu je právě proto nesprávné.

38. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

39. V této souvislosti dovolací soud nemohl přehlédnout, a to i k námitce dovolatelky, že skutkový závěr, z něž vycházel odvolací soud, spočívající v tom, že policie při provádění domovní prohlídky (resp. před jejím započítím) vycházela z předpokladu, že se v domě nachází zbraň, že v domě viděla pohyb, a musela proto počítat s tím, že tato zbraň může být vůči ní použita, nebyl skutkovým zjištěním učiněným soudem prvního stupně. K tomuto skutkovému závěru dospěl originárně až odvolací soud, aniž však uvedl, z jakých důkazů takové skutkové okolnosti vyplývají.

40. Podle § 157 odst. 2 o. s. ř. věty první platí, že není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. K povinnosti soudu řádně odůvodnit svá rozhodnutí srov. například nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. [III. ÚS 84/94](#).

41. Již z právě citovaného ustanovení se podává, že z odůvodnění soudního rozhodnutí musí – mimo jiné – vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2492/99](#), publikovaném pod číslem 40/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, formuloval a odůvodnil právní závěr, že nepřezkoumatelný je rozsudek, jehož skutkové a právní závěry vycházejí z tzv. souhrnného zjištění, jímž se zjišťuje rozhodný skutkový stav současně na základě všech provedených důkazů, aniž se uvede, na základě kterých konkrétních důkazů se to které zjištění činí a z jakých důvodů, jakož i bez vysvětlení případných rozporů mezi nimi. Podobně Nejvyšší soud později konstatoval, že rozhodnutí, z něžž není zřejmé, jak soud dospěl ke skutkovým závěrům, je nepřezkoumatelné (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2006, sp. zn. [29 Odo 243/2004](#)).

42. A právě takového souhrnného skutkového zjištění se odvolací soud dopustil v nyní posuzovaném případě, jestliže výše uvedený skutkový závěr odůvodnil toliko tím, že se podává z provedeného dokazování nebo z tvrzení žalobkyně, aniž však konkretizoval, z jakých důkazních prostředků (či konkrétních tvrzení žalobkyně) to které skutkové zjištění vyplývá. Eventuálně měl odvolací soud v případě závěru o chybějících tvrzeních nebo návrzích na provedení dokazování postupovat podle § 213b o. s. ř.

43. Odvolací soud tak zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolacímu soudu tudíž nezbylo nic jiného než postupem podle § 243e odst. 1 o. s. ř. dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu ve výroku I, jímž bylo rozhodnuto o věci samé, a v na něm závislém výroku II o náhradě nákladů řízení zrušit, a věc vrátit odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

44. Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

45. Ze shora uvedeného je zřejmé, že v dalším řízení bude třeba, aby odvolací soud v novém rozhodnutí zejména pečlivěji odůvodnil, ze kterých důkazů se to které skutkové zjištění jím originárně učiněné podává, a to za dodržení pravidel zakotvených v občanském soudním řádu pro možnost odvolacího soudu odchýlit se od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně. Přitom bude třeba vzít v úvahu i další pravidla ovládající civilní řízení sporné týkající se povinnosti účastníků řízení tvrdit a prokazovat pro rozhodnutí ve věci samé relevantní skutečnosti a v tomto směru případně naplnit i poučovací povinnost soudu.

46. Toliko nad rámec odůvodnění dovolací soud upozorňuje, že pokud by odvolací soud po provedení shora uvedených kroků a po pečlivém zhodnocení konkrétně zjištěných okolností dospěl nakonec přece jen k závěru, že v daném případě došlo k nesprávnému úřednímu postupu při domovní prohlídce spočívajícímu (jen) v tom, že žalobkyně nebyla bez relevantních důvodů vyzvána k dobrovolnému zpřístupnění dotčených domovních prostor, bude z hlediska posouzení příčinné souvislosti nutno vyřešit otázku, zda právě absence předchozí výzvy a s tím související jednání policie při vstupu do obydlí (tedy nikoliv celá domovní prohlídka) vedla k tvrzené újmě na zdraví na straně žalobkyně.